

Ізай Н.І.
магістрант 1 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет
Іванова В.В.
кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

В статті вивчено стан проблеми соціально-особистісного розвитку дошкільника на сучасному етапі, проаналізовано сучасні теоретичні концепції та на їх основі охарактеризовано особливості соціально-особистісного розвитку дошкільника.

Ключові слова: соціальний розвиток, соціалізація, соціально-особистісний розвиток, дошкільник.

Численні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених доводять той факт, що дошкільний вік є фундаментальним періодом цілеспрямованого розвитку базових якостей, тому необхідно забезпечити інтелектуальний, особистісний, фізичний і соціальний розвиток дитини; здійснити необхідну корекцію відхилень у її розвитку; долучити дітей до загальнолюдських цінностей для повноцінного розвитку дитини - «досягнення означених завдань дошкільної освіти забезпечується реалізацією освітнього процесу, підвищення якості якого визначено як пріоритетний напрямок» [2], що підтверджує аналіз нормативних актів та документів стратегічного характеру в галузі освіти України.

Протягом всього періоду дошкільного дитинства дитина постійно прагне до активної діяльності, взаємодії з іншими дітьми і дорослими, і важливо сприяти подальшому її розвитку. Чим багатша і різноманітніша діяльність дітей, чим вона більш значуща для дитини і відповідає її природі, тим успішніше розвиток дошкільника. Тому цінне значення мають різні види ігор та активне спілкування з оточуючими - з дорослими і однолітками.

У теорії і практиці дошкільної освіти соціально-особистісний розвиток дітей дошкільного віку вважається однією з головних складових гармонійного розвитку дитини, що сприяє її подальшій успішності і результативності власної діяльності (Т.І. Бабаєва, Т.М. Бабунова, В.Г. Гогоберидзе, М.А. Іваненко, С.А.

Козлова, Л.В. Коломійченко, М.В. Крулехт, В.І. Логінова, В.Г. Нічаєва, О.В. Токар та ін.) .

Детальний аналіз поняття «соціально-особистісний розвиток» дозволяє виділити загальні моменти, відзначити деякі його відмінності. Так, Т.М. абунова і Л.Р. Салаватуліна, С.В. Батуєва [1], Є.К. Орликова, Л.В. Трубайчук та ін. розглядають соціально-особистісний розвиток як «процес», як сукупність послідовних і взаємопов'язаних дій педагога і дитини для досягнення певних цілей, який дозволяє перетворювати якості дітей і розвивати особистість.

Дослідники, Бабаєва Т.І., Іваненко М.А., вважають, що соціально-особистісний розвиток - це якась «характеристика», «здатність» дитини, що дозволяють йому орієнтуватися в соціумі, враховуючи необхідні норми, реагувати на дії інших людей, сприймати себе як повноправного члена суспільства [3].

Бабунова Т.М. і Салаватуліна Л.Р., Іваненко М.А. трактують дане поняття як процес соціального розвитку, що сприяє більшою мірою адаптації дитини в соціумі, налагодженню відносин з оточуючими людьми. Батуєва С.В., Юсупова Т.Г. роблять акцент на особистісному розвитку, а Бабунова Т.М. і Салаватуліна Л.Р., Іваненко М.А., Трубайчук Л.В. - на формуванні особистісних якостей.

Значний внесок у вивчення проблеми соціального розвитку та соціалізації дітей дошкільного віку внесла Коломійченко Л.В. На думку автора, «соціалізація» - це процес ознайомлення людини з різними аспектами соціальної культури, її інтеріоризації, трансляції та творчості.

Адаптація людини до соціуму, його відповідність прийнятим і схвалюваним формам і способам взаємодії з іншими людьми забезпечується за рахунок залучення до культурних цінностей. Коломійченко Л.В. вважає, що умовою соціалізації дітей дошкільного віку є змістовна характеристика соціокультурної ідентифікації, динаміка якої визначається різними аспектами соціальної культури. Варто відзначити значиме положення в концепції автора про те, що успішність соціальної сторони розвитку дитини буде залежати від її творчої соціалізації та індивідуалізації, так як це є цінним в соціально-особистісному розвитку дитини дошкільного віку.

Мудрик А.В. в своїх працях відзначає, щоб стати повноправним членом суспільства, суб'єктом соціалізації, людина засвоює соціальні і культурні норми і цінності. На кожному віковому етапі, протягом усього життя, людина вирішує певні завдання, що забезпечують успішність її розвитку. Автор умовно виділяє три групи завдань, які людина вирішує на певному віковому етапі соціалізації: природно-культурні, соціально-культурні та соціально-психологічні [4].

Розглянемо їх в аспекті соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку.

Природно-культурні завдання спрямовані на досягнення певного рівня фізичного і гендерного розвитку. І в цьому сенсі слід вважати, що дитина засвоює елементи етикету, усвідомлює своє фізичне «Я», що впливає на становлення адекватної самооцінки, формування самосвідомості, впевненості в собі, а також позитивне ставлення до життя. Соціально-культурні завдання включають в себе моральні, ціннісні, пізнавальні аспекти входження в соціум, що визначаються найближчим оточенням дитини. Дошкільник долучається до певного рівня суспільної культури, розширює свої знання, вміння та навички, підвищує рівень сформованих цінностей. Соціально-психологічні завдання визначають становлення самосвідомості особистості, її самовизначення в житті, самореалізацію і самоствердження.

Таким чином, комплексне вирішення представлених задач дозволяє дитині не тільки адаптуватися в суспільстві, орієнтуватися в найближчому оточенні, але також самовизначитися в якості повноправного члена суспільства, виконання певної соціальної ролі і моделювання власної поведінки, тим самим перетворити реальну дійсність, підвищити свою загальну культуру. Дошкільник вчиться діяти, згідно з соціальним статусом, на основі духовно-моральних і соціокультурних цінностей, соціальної ситуації, що склалася, враховуючи психологічну комфортність. Успішне вирішення даної групи завдань буде залежати від узгодженості дій суб'єктів освітнього процесу, які супроводжують процес соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку - педагогів.

Важливо відзначити, що розвиток особистості є процесом її закономірної зміни в результаті соціалізації, яка є процесом і результатом засвоєння і активного відтворення людиною соціального досвіду, здійснюваного в спілкуванні і діяльності. Для успішного розвитку особистості дитини цінним є ранній період, вік до 6-7 років. Це у власному розумінні слова «персоногенез», тобто становлення та індивідуальний розвиток особистості. На думку Токар О.В., актуальність проблеми соціально-особистісного розвитку обумовлена потребою суспільства у вихованні людини, що демонструє соціальну поведінку в дусі демократичних цінностей і норм. З огляду на дослідження Мухіної В.С., можна позначити основні якості, які дозволяють визначати соціально-особистісний розвиток дітей дошкільного віку:

- 1) позитивний «Образ Я», заснований на ідентифікації з власним ім'ям, зовнішнім виглядом, психологічним часом життя; позитивне самоставлення, позитивна самооцінка і адекватний рівень домагання; усвідомлення своєї приналежності до соціальних спільнот за сімейними, статевими, національними ознаками; освоєння соціального простору через знаходження свого місця в суспільстві однолітків і дорослих;

2) соціальна компетентність дитини дошкільного віку, що складається з трьох компонентів: мотиваційний компонент виражає відношення дитини до іншої людини як до найвищої цінності, проявляється через добру, уважне, дбайливе ставлення; когнітивний компонент полягає в пізнанні іншої людини, здатності зрозуміти її особливості, інтереси, потреби, побачити зміни настрою, емоційного стану; поведінковий компонент реалізується у виборі адекватних способів спілкування, етично цінних зразків поведінки.

На цій підставі слід зробити висновок про те, що організація різних видів діяльності, створення умов для міжособистісного спілкування в період дошкільного дитинства сприятиме соціалізації дитини, збагачення його життєвого досвіду. Крім того, даний період в житті дошкільника дозволяє закласти основи соціально-особистісного розвитку, формувати особистісні якості.

Соціально-особистісний розвиток дитини включає в себе усвідомлення та засвоєння необхідних цінностей суспільства, які дозволяють їй орієнтуватися, діяти і пристосовуватися до мінливої обстановки, формувати ставлення до природи, людей, дошкільного закладу, своєї сім'ї [1].

Таким чином, спираючись на дослідження Бабаєвої Т.І. і Трубайчук Л.В., ми будемо розглядати соціально-особистісний розвиток дітей дошкільного віку як цілеспрямований процес входження дитини в світ соціальних відносин, що дозволяє отримати їй особистий досвід в способах пізнання, спілкування і діяльності, заснований на соціокультурних нормах, традиціях і сприяє задоволенню потреби дошкільника в позитивних емоційних контактах зі світом, собою, іншими людьми, формування себе як суб'єкта соціальних відносин і становлення «самості».

Значна роль в соціально-особистісному розвитку відводиться вихованню культури спілкування, поведінки і діяльності у дітей дошкільного віку, які визначають соціальну затребуваність особистості здатної до самостійної культурно-орієнтованої діяльності; співпраці і взаємодії з оточуючими людьми; успішної адаптації до соціально-культурних умов сучасного життя, що змінюються [4].

Починаючи з дошкільного віку відбувається формування базису особистісної культури, визначаються основи культурного відношення дитини до природи, рукотворного світу і власного життя. Дошкільник вчиться спілкуванню з однолітками і дорослими, яке сприяє розвитку гуманного ставлення до оточуючих людей, прояву турботи, підтримки. Цілеспрямована діяльність педагога по вихованню культури спілкування, поведінки і діяльності, що включає комплекс заходів, дозволяє формувати і розвивати у дитини особистісні якості: відповідальність за свої дії, допитливість, активність, ініціативність та ін.

Варто відзначити точку зору Іваненко М.А. про те, що соціально-особистісний розвиток дитини в ДНЗ включає в себе розвиток її інтелекту, стійкості до стресів, емоційної сфери, впевненості в собі, прийняття себе, поглиблення позитивного ставлення дитини до світу і прийняття інших, прояв самостійності і автономності при необхідності, мотивації до самоактуалізації і самовдосконалення [3]. Автор справедливо вказує на те, що в процесі соціально-особистісного розвитку дитини важливо не тільки формувати систему ціннісних орієнтацій, ставлення до себе і до оточуючих, а й навчати цілепокладання, раціональному розподілу свого людського ресурсу, розвивати мислення.

Таким чином, мета соціально-особистісного розвитку - це адаптація до навколишнього середовища за умови участі в різних видах діяльності, набутті знань, практичних умінь і навичок, що забезпечує розвиток власних рис характеру, виявляючи індивідуальні особливості психіки і поведінки. Іваненко М.А. [3] робить акцент на взаємодії дитини з навколишнім світом, її соціальної адаптації, розвитку соціальної компетентності, що розуміється нами як здатність дитини адекватно оцінювати ситуацію, соціальну ситуацію.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що в процесі соціально-особистісного розвитку дитини відбуваються значні кількісні і якісні зміни, які дозволяють їй орієнтуватися в різних соціальних ситуаціях, домагатися позитивної самореалізації шляхом набуття власного досвіду, засвоєння і прийняття норм, традицій суспільства, навичок взаємодії з навколишнім світом. Педагог створює умови для організації самостійних видів дитячої діяльності, що дозволяють удосконалювати набуті дітьми знання, вміння і навички, які необхідні для подальшого їх розвитку як повноправних членів суспільства.

Вивчення питання соціально-особистісного розвитку дітей доводить, що основна мета дорослого полягає в тому, щоб допомогти дітям увійти в сучасний світ, складний у всіх відносинах, постійно мінливий, що характеризується великою кількістю негативних явищ. І в цьому сенсі для нас і нашого дослідження важлива точка зору Бабунова Т.М. про можливість розробки і впровадження в освітній процес педагогічних технологій соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку, що охоплюють два компонента - виховання і навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батуева, С.В. Социально-личностное развитие дошкольника в условиях детской театральной студии: автореф. дисс. на соиск. ст. канд. пед. наук: 13.00.07 / С. В. Батуева – Екатеринбург, 2007. – 23 с.

2. Богуш А.М. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш та ін. ; наук. ред. А. М. Богуш ; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.

3. Иваненко, М.В. Педагогическое сопровождение социально-личностного развития / М.В. Иваненко // Дошкольное воспитание. – 2004. – № 4. – С. 97-99.

4. Мудрик, А.В. Общение в процессе воспитания: учебное пособие / А.В. Мудрик. – М.: Педагогическое общество России, 2001. – 320 с.

5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник / Т.І. Поніманська - К.: Академвидав, 2006.- 456 с.

6. Социально-эмоциональное развитие детей 3-7 лет: совместная деятельность, развивающие занятия / авт.-сост. Т.Д. Пашкевич. – Волгоград: Учитель, 2012. – 123 с.

The article examines the state of the problem of social and personal development of the preschool child at the present stage, analyzes contemporary theoretical concepts and describes the features of the socio-personal development of the preschool child.

Key words: social development, socialization, social and personal development, preschooler.

УДК 373.2.091.113:17.022.1(045)

Ільницька М.В.

студентка I курсу, спеціальності «Дошкільна освіта», ОС «магістр»,

Мукачівський державний університет

Попович О. М.

кандидат педагогічних наук, старший викладач,

Мукачівський державний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ІМІДЖУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті окреслено ознаки професійного іміджу керівника закладу дошкільної освіти. Узагальнено фактори і стадії формування іміджу керівника, його значення в оптимізації різних видів діяльності.

Ключові слова: імідж, позитивний діловий імідж, професійний імідж, іміджеутворюючі фактори, професійно-спеціалізовані якості



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>